

GLOBALASHUV JARAYONIDA KITOB MUTOLASINING YOSHLAR RUHIYATIGA TA'SIRI

Ergasheva Zebuniso Xasanxonovna

zebuergaseva@gmail.com

Fargona davlat universitet psixologiya kafedrası.
+998933742075.

Annotatsiya:

Ma'lumki, shaxs ijtimoiy o'zligini anglashning mukammallik darajasiga erishish uchun ma'naviy boylik kerak. Ma'naviy boy bo'lishi uchun axloqan yuksak, aqlan yetuk, jismonan baquvvat, sog'lom fikrlashi uchun albatta manba kerak. Bu manbalar makoni kitobdir. Bu manbalardan xabardor har bir inson ijtimoiy muhitda shakllanadi va o'zligini anglashning eng yuqori darajaga yetishi komillik belgisi hisoblanagan o'zligini anglashning mukammallik darajasiga erishgan ashxsgina elim, yurtimdeb yashashi bilan bir qatorda, shu el-yurti baxt-saodati, tinchligi yo'lida jonini ham qurbon qiladigan fidoyi shaxs bo'ladi. Yoshlarning ijtimoiy hayotga mos, mutanosib, ijtimoiy faol shaxs sifatida o'zligini namoyon etishning eng to'g'ri va mukammal yo'li – bu kitob mutolasidir. Kitobxonlik – bu shaxs o'zini ilm-u ma'rifat, yuksak ma'naviyat va madaaniyat bilan o'rab, bu hayotdan o'z o'rnini topib, uni yomonlikka boshlovchi nafs v ahoy-u havaslarini jilovlab olib, o'z shaxsini tabiyalab, komillik sari intilib yashashdan iborat.

Kalit so'zlar:

Globallashuv, shaxs, kitobxonlik, xotira, yosh avlod, diqqat, tafakkur.

“Kitoblar aql farzandlaridir”
Jonatan Svift

Kirish qismi:

Yoshlarning ijtimoiy-ma'naviy yuksalishida kitobxonlik asosiy mezon sifatida.

Barchamizga ayonki, kitobxonlik –ijtimoiy-ma'naviy yuksalish mezonidir. Kitob aql qayrog'i, insonning dunyodagi eng katta boyligi. Kitob ana shu aqlni, fikr-tafakkurni ifodalash vositasi. Bugungi tobora globallashib borayotgan zamonimizda kitob yoshlarimiz aqlini yanada charxlab, mulohazaga undaydi, ezgulikka chorlaydi, mustaqil fikrlashga undaydi. Ota-bobolarimiz ham azal-azaldan kitobxonlikni suyganlar. Tariximizda o'chmas meros qoldirgan buyuk ajdodlarimizni ham eng avvalo kitobga bo'lgan oshnoligi, cheksiz hurmati ko'zga yaqqol namoyon etadi. Kitob mutolasi yoshlarni tarbiyalaydi, ulg'aytiradi va dunyoga tanitadi. Xalqimizning yuksak ma'naviyati va ma'rifatliligi ham kitobxonlikdir.

Bu borada fransuz faylasufi Deni Didroning “Odamllar o’qishdan to’xtashlari bilan fikrlashdan ham to’xtaydilar” degan fikridan kelib chiqib yoshlarning yuksak darajada fikrining tiniqligi, tafakkurning shakllanishi uchun kitob o’qish va kitobxonlikni tobora targ’ib qilish maqsadga muvofiq desak to’g’ri bo’ladi.

Axborotning globallashuvida kitob mutolasining kamligi va yoshlarning ruhiy holatiga ta’siri

Bugungi kunga kelib, axborotning globallashuvi to’g’ri tushunilmaganligi tufayli ayrim yoshlarimiz ongiga turli mafkuraviy ta’sirlar, g’arazli kuchlar singdirilishi ko’zga tashlanmoqda. Chunki aynan shu maqsadlar bilan o’zlarining buzg’unchi yot g’oyalarni, buzuq niyatlarini yosh yigit-qizlarga ma’lim ijtimoiy tarmoqlar orqali ularning ruhiyatiga ta’sir o’tkazishmoqchi bo’lishadi. Ayrim yoshlar kompyuter, telefon va internet tarmoqlariga qattiq bog’lanib qolishlari oqibatida esa ular da kitobga bo’lgan munosabati susayib ketishiga olib keladi. Natijada ular orasida ijtimoiy o’z o’rni va milliy mintalitetimizning unutilishi, o’qishga va kelajakda aniq bir kasb tanlashga bo’lgan qiziqishning yo’qolishi, mehr-muhabbatning yo’qolishi; kashandalik, ichkilikbozlik, giyohvandlik, daydilik, jinoyatchilik kabi illatlarga ruju qo’yishiga sabab bo’lmoqda. Ijtimoiy so’rov natijalariga qaraganda, 30 yoshgacha bo’lgan respublikamiz yoshlarining 90 foizini birlamchi axborotni internetdan olishi aniqlangan. Bu esa bugun yoshlarning yabgi axborot texnologiyalaridan foydalanish ko’nikmasiyuqori darajada o’sganini ko’rsatadi. Bu raqam yoshlarni kitobga, gazeta va jurnallarga, umuman, bosma nashrlarga muhabbat uyg’otish har birimiz uchun dolzarb masala bo’lishi kerakligini uqtiradi.

O’quvchi-yoshlarning bilish jarayonlari yaxshilanishida kitob mutolasining foydalari.

Har bir kitobxon kitob mutolaa qilar ekan, eng avvalo o’zining dunyoqarashiga va asar orqali oladigan taassurotlari vatanparvarlik, ulug’vorlik insoniylik, asar qahramonlarining iztirobli sahnalari, quvonch, qayg’u dardkashlik, mehr-muhabbat va go’zallik kabi fazilat va his-tuyg’ular orqali o’z ruhiy olamini to’ldirib boradi. Aqlan esa idrok qilib tafakkur olami kengayadi. Ko’pchilik yoshlar bo’sh vaqtlarida yoki asabiylashganida musiqa tinglashga odatlanishgan. Bu bir tarafdin olganda to’g’ri-yu, ammo ko’pchilik olimlar esa kitob o’qish bo’sh vaqtni besamar ketmasligiga, asabni tinchlantirishdagi eng samarali usul ham aynan mutolaa ekanligini aytishgan. Bundan tashqari har safar kitob o’qilganida, miya yanada faol ishlaydi. U olinayotgan ma’lumotlarni saqlab qolish uchun yangi tolalarni yaratadi. Aniqlanishicha, har bir yosh muntazam kitob mutolaa qiladigan bo’lsa, xotira va fikrlash qobiliyati keksayganda nisbatan sekinroq pasayar ekan.

Xulosa

Hozirgi kunda yoshlarning ilm olishlari uchun qator sharoitlar yaratilgan va kitobxonlikni aholi orasida targ’ib qilish bo’yicha qator yangiliklar bo’layotgani evaziga yoshlarni fan va texnologiya tizimida innovatsiyalar yaratilayotganligi bunga misol bo’la oladi. Yuqoridagi taxlillardan kelib chiqqan holda, shunday xulosaga kelish joizki, ma’naviyatimizning qadimiyliigi, mazmun-mohiyati, o’ziga xos xususiyatlari, asosiy tamoyillari, uning jamiyatimiz taraqqiyotidagi roli va ahamiyati, ong va til, aql-iqrok, muruvvat va sahovat, mehr-oqibat, iymon-e’tiqod, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, poklik, ilm-fanni, adabiyotni sevib ardoqlash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sadoqat, o’zi va o’zga millat kishilarini qadriyatlarini hurmat qilishi kabi bir qator hislatlarni tarbiyalash, ruhiyatiga ta’sir etish bugungi globallashib borayotgan davrda yoshlarni har tomonlama barkamol shaxs sifatida shakllantirishning asosida esa albatta, kitob mutolasi yotadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Godfrua J. Chto takoe psixologiya: V 2-x t. T.1. Per. s franst. M., Mir, 1992. -496 s.
2. G'oziev E.G. Umumiy psixologiya. Toshkent. 2002.1-2 kitob.
3. Nemov R.S. «Psixologiya». Kn.1. - M., 2003
4. Шахрай С.М. Глобализация в современном мире: политико-правовые аспекты. – СПб : Фонд поддержки науки и образования в области правоохранительной деятельности «Университет»,2004.С.6